

Redaksjonelt

Halina Dunin-Woyseth og Liv Merete Nielsen Noen tanker om "doctorateness"

Dette nummeret av FORMakademisk er i hovedsak viet ett aspekt ved profesjonaliseringen av dr.gradsstudier innen design og designdidaktikk i Norge, med vekt på dr.gradsutdanningen ved Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo (AHO). Det er et aspekt som, sammen med andre, konstituerer det som i nyere forskningsdidaktisk litteratur kalles "doctorateness". I en kjent britisk publikasjon om praksisbaserte dr.grader i kunst og design, står følgende om dette begrepet:

The *essence* of 'doctorateness' is about an informed peer consensus on mastery of the subject; mastery of analytical *breadth* (where methods, techniques, contexts and data are concerned) and mastery of *depth* (the contribution itself, judged to be competent and original and of high quality) (UK Council for Graduate Education 1997:11).

Interessen for "doctorateness" kan følges gjennom en rekke konferanser og seminarer som er blitt organisert av blant annet UK Council for Graduate Education (UKCGE), som også skal arrangere en ny konferanse om dette emnet i 2010¹. I Norge har forskernettverket *DesignDialog* arrangert en workshop (30.11.09) som i sin helhet ble viet disputasaspektet ved "doctorateness".

I Norge defineres kravene til "doctorateness" av det nasjonale dr.gradsreglementet som vedtas av Universitets- og høgskolerådet (UHR) og av de fagspesifikke dr.gradsfor-skrifter som er gjeldende ved de lærestedene som har rett til å tildele dr.graden (Universitets- og høgskolerådet 2007). Som ved andre norske læresteder med rett til å tildele dr.grad, sier dr.gradsreglementet ved AHO at det er en rekke kriterier som må oppfylles for å kvalifisere til en dr.grad. Disse er: 1) gjennomført og godkjent forskerutdanning, 2) levert og godkjent dr.avhandling for offentlig disputas, 3) gjennomført og godkjent prøveforelesning over et oppgitt emne og 4) godkjent offentlig disputas over dr.avhandlingen (Arkitektur- og designhøgskolen 2006).

Mens forskerutdanningen er antatt å finne sted tidlig i dr.studiet, så er de tre øvrige "prøvene" ment å gi grunnlag for å vurdere om doktoranden har utviklet "doctorateness", dvs. kompetanser for å praktisere forskning på en avansert måte i dr.studiets siste og avsluttende fase. Disse kompetansene utøves i forhold til de bestemte tidsdimensjonene de foregår i; a) Å gjennomføre en kompleks, tidkrevende arbeidsprosess *i løpet av en tidsramme på tre år* som skal resultere i ny, original og kommuniserbar kunnskap (i den foreliggende, godkjente dr.avhandling), b) Å jobbe selvstendig innen en begrenset *tidsramme på to uker* for å belyse et oppgitt emne som ikke direkte ble håndtert i dr.avhandlingen, men som tilhører kandidatens kompetansefelt, konseptualisere og *formidle* dette emnet som forelesning innen en gitt tidsramme på *45 minutter*, og c) Å drøfte forløpet av og resultatene fra dr.studiet i en akademisk, *umiddelbar, muntlig dialog* under disputasen. Først etter at alle disse delkravene er oppfylt, tildeles en doktorand en doktorgrad.

Temareduktørene for dette nummeret av FORMakademisk har utfordret tre ferske "alumnae" fra dr.gradsstudiet ved AHO, PhD-ene Marte Sørebo Gulliksen, Monika Hestad og Ingvild Digranes, til å gå tilbake til sine prøveforelesninger og å utvikle dem til akademiske artikler, som så skulle fagfelleverdes og, forhåpentligvis, publiseres. På denne måten ønsket vi å kaste lys over hvordan et av de gjeldende norske kravene til "doctorateness", prøveforelesningen, har fungert som en prøve på å utvikle ny kunnskap innen en begrenset tidsramme og for fremføring innen en bestemt tid. Samtidig ønsket vi å utfordre tidligere

doktorander til å formidle sin kunnskap i et annet format enn det den opprinnelig ble utviklet for (fra prøveforelesning til vitenskapelig artikkel). Det nye formatet krevde omformuleringer og utvikling i forhold til prøveforelesningsformatet.

Tidsavstanden mellom avgitt prøveforelesning og oppfordringen til å bearbeide denne til en artikkel var lengst for Marte Sørebo Gulliksen, som disputerte i desember 2006. Gulliksen er fagdidaktiker i Kunst og håndverk og hennes bedømmelseskomité besto av to fagdidaktikere: Dr. Marlene Johansson og professor Bengt Olsson, begge fra Göteborgs Universitet, og én med bakgrunn fra psykologi og design: Dr. Henri Christiaans fra Faculty of Industrial Design Engineering ved Delft University of Technology. I artikkelen "Alternative theoretical and methodological approaches for exploring higher education in Art and Crafts", tar Gulliksen for seg ulike tilnæringsmåter til utforskning av lærerutdanning i Kunst og håndverk. Konseptet *making disciplines* drøftes og det foreslås som en fruktbar tilnæringsmåte for utforskning av feltet. Dette diskuteres nærmere i forhold til to nøkkelbegreper: Kunnskapsproduksjon i Mode2 og transdisiplinaritet. Artikkelen ender med å beskrive alternative måter å utforske feltet på i en praksisnær kontekst, der to pågående forskningsprosjekter blir presentert som eksempler på slike tilnæringsmåter.

For industridesigner Monika Hestad var avstanden mellom disputas og artikkel om lag ett år. Hun holdt sin prøveforelesning i desember 2008. Den ble vurdert av en bedømmelseskomité som besto av praktikere og forskere innen designfeltet; Dr. Trygve Ask, industridesigner tilknyttet Teknologisk Institutt, Dr. Ole Lund, typograf og grafisk ingeniør, Høgskolen i Gjøvik, samt Dr. Lena Hansson, tekstilingeniør og forsker innen universell design fra Handelshøgskolan ved Göteborgs Universitet. Hestads forskningstema er merkevarebygging innen et fagfelt som er i rask endring. I sin artikkel "Changing assumption for the design process – New roles of the active end user", viser hun hvordan involvering av sluttbruker i alle delene av produktets livssyklus endrer premisene for designprosessen, gjennom eksempler fra tre casestudier - Imsdal (Ringnes/Carlsberg), Jordan og Stokke. Hun presenterer flere eksempler på hvordan forbruker og bruker er involvert i de ulike stadiene i produktets livssyklus. Sluttbrukers anvendelse av produktet endrer produktets mening, og resirkulering eller gjenbruk endrer hvordan produktet blir mottatt. Hestad argumenterer for at produktet er en del av en kulturell og historisk sammenheng som sluttbruker er aktivt med på å forme.

Fagdidaktiker Ingvild Digranes disputerte i august 2009, og hun har dermed den "ferskeste" avhandlingen av de tre. Hennes bedømmelseskomité besto både av praktikere innen designfag og personer med forankring innen universitetsdisiplinene psykologi, media og kunsthistorie; Tekn. Dr. Åsa Dahlin, arkitekt og kunstner tilknyttet Kungliga Tekniska Högskolan og Riksantikvarieämbetet i Stockholm, Dr. Henri Christiaans, psykologi og design ved Delft University of Technology, samt Dr. Ellen Sæthre-McGuirk, kunsthistoriker og medievitner fra Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen ved Høgskolen i Bodø. I artikkelen "The Norwegian School Subject Art and Crafts – Traditions and Contemporary Debate", beskriver Digranes hvordan grunnskolefaget Kunst og håndverk har utviklet seg fra det kom inn i skolen som tre fag: Tegning, Håndarbeid og Sløyd i 1889 til ett sammenslått fag som har fått et innhold som hun i dag betegner som en New Reconstructionist Stream. Hun viser hvordan praksistradisjonen i fagfeltet har overlevd og tilpasset seg ulike teorier i løpet av 120 år og hvordan dette har utviklet seg til å bli et aktuelt fag som nå også legger vekt på demokratisk design, medborgerskap og global bærekraftig utvikling. Digranes tillegger praksistradisjonen innen sløyd og tekstil noe av æren for å holde liv i kvalitetsperspektivet innen fagfeltet.

Uavhengig av de tre artiklene basert på de tidligere prøveforelesningene, står artikkelen til Joar Skrede. Han er sosiolog og presenterer i sin artikkel "Nasjonalgalleriets basisutstilling *Kunst 1* – om museale tumulter" en interessant analyse av diskusjonen knyttet

til denne kunstutstillingen sett gjennom "briller" fra sitt eget faglige ståsted. Skrede tar tak i konfliktene som ble artikulert i mediedebatten som fulgte da Nasjonalgalleriets basisutstilling ble endret fra å være kronologisk ordnet til å bli tematisk presentert. Han belyser debattantenes måte å argumentere på og knytter dette til ulike historiesyn. Han skiller mellom sentrifugal og sentripetal lesing av kunst og identifiserer en viss interdiskursivitet mellom den klassiske og den moderne kunsten.

Ved å åpne for bidrag fra forskjellige fag knyttet til design, kunst og arkitektur, samt til didaktikk innen disse fagområdene, ønsker redaksjonen for FORMakademisk å skape et "møtested" der fysiske og virtuelle artefakter og miljøer blir drøftet av både utøvere i disse fagene og forskere fra de tradisjonelle akademiske disiplinene som studerer dem. På denne måten ønsker vi å bygge et forskende fellesskap omkring disse fagene, og deres didaktikk.

Referanser

Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo (2006). *Forskrift for graden philosophiae doctor (PhD) ved AHO*. Lastet ned 28. desember 2009 fra

<http://www.aho.no/no/AHO/Kvalitetssystemet/Kvalitetshandboken/02/Doktorgradsstudier/Forskrift-for-graden-philosophiae-doctor-PhD-ved-AHO/>

Universitet- og høgskolerådet (2007). *Veiledning om bedømmelse av norske doktorgrader. Anbefalt av Universitets- og høgskolerådet 22. mars 2007*. Lastet ned 28. desember 2009 fra

http://www.uhr.no/documents/Veil_bed_nor_drgrader_2.pdf

UK Council for Graduate Education (1997). *Practice-based Doctorates in the Creative and performing Arts and design*. Lastet ned 28. desember 2009 fra

<http://www.ukcge.ac.uk/Resources/UKCGE/Documents/PDF/PracticebaseddoctoratesArts%201997.pdf>

Oslo, desember 2009

Halina Dunin-Woyseth
Temareaktør

Liv Merete Nielsen
Temareaktør

---

¹ UK Council for Graduate Education (UKCGE) skal 15. februar 2010 arrangere konferansen "Winter Conference 2010: The Future of Research Degree: Diversity, Convergence, Comparability" i London. Et av de tre emnene som skal drøftes der er "doctorateness".
<http://www.ukcge.ac.uk/events/eventsarea/wc10.htm>